

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ POLİTİKALARININ ANA PLAN VE PROGRAMLARA YERLEŞTİRİLMESİYLE İLGİLİ YÖNTEM*

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikalarının Ana Plan ve Programlara Yerleştirilmesi (Gender Mainstreaming)

Genel bakış:

[[Tanım](#)] [[Yasal çerçeve](#)] [[Komisyonun yöntemi](#)] [[Araçlar](#)] [[Haberler ve Belgeler](#)] [[Bağlantılar](#)]

Tanım

Kadın ve erkeklere eşit fırsatların sağlanmasına yönelik ilkenin Topluluğun tüm politika ve faaliyetlerine yerleştirilmesi

"Toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin ana plan ve programlara yerleştirilmesi yaklaşımı kadınların durumunu iyileştirmeye yönelik özel tedbirlerin uygulanmasına yönelik çabalarla sınırlı değildir; bu yaklaşım, aynı zamanda, eşitliğin fiilen sağlanması amacıyla tüm genel politika ve tedbirlerin özel olarak kullanılmasını ve bu politika ve tedbirlerin planlama aşamasında kadın ve erkeklerin durumuna yönelik olası etkilerinin göz önünde bulundurulmasını (toplumsal cinsiyet bakış açısı) içermektedir. Buna göre, tedbir ve politikaların sistemli olarak incelenmesi ve bunları tanımlarken ve uygularken olası sonuçların göz önünde bulundurulması gerekmektedir."

"Eşitliğin sağlanmasına yönelik eylemler kadın ve erkek kimliklerinin tanınmasını öngören kapsamlı bir yaklaşımı ve kadınlar ve erkekler arasında sorumlulukların dengeli biçimde kurulmasına yönelik isteğin var olmasını gerektirmektedir."

"Eşitliğin sağlanmasıyla amaçlanan en basit haliyle istatistiklerde bir dengenin sağlanması değildir: eşitliğin sağlanması ebeveynlerin üstlendikleri rollerde, aile yapılarında, kurumsal uygulamalarda, çalışma ve zamanın örgütlenmesinde, kişisel gelişim ve bağımsızlık durumlarında uzun dönemli değişimlerin gerçekleşmesini amaçlamaktadır ve ilerlemeyi teşvik ettiği ve demokrasi ve çoğulculuğun aracı olduğu ölçüde erkekleri ve tüm toplumu ilgilendiren bir konudur."

"Kadınların ve erkeklerin koşulları, durumları ve ihtiyaçları arasındaki farklılıkların tüm Topluluk politika ve eylemlerinde sistemli olarak gözetilmesi, Komisyonun kabul ettiği "toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin yerleştirilmesi" yaklaşımının temel düsturudur. Bu yaklaşım yalnızca Topluluk program ya da kaynaklarının kadınların erişimine daha açık hale getirilmesi demek değildir; daha ziyade, kadınlarla erkekler arasında daha dengeli bir ilişki biçiminin inşa edilmesine yönelik hedefin tüm alanlarda hayata geçirilebilmesi için yasal araçların, mali kaynakların ve Topluluğun analitik ve örgütsel kapasitelerinin eşzamanlı olarak harekete geçirilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda, kadınlar ve erkekler arasındaki eşitlik politikasının kadınların ve erkeklerin hayatın çeşitli alanlarında ve toplumda gerçekleşen değişimler bağlamında içinde buldukları durumu ortaya koyan istatistiki analizlerin üzerine kurulması gerekli ve önemlidir."

"Kadın ve erkeklere eşit fırsatların sağlanmasına yönelik ilkenin Topluluğun tüm politika ve faaliyetlerine yerleştirilmesi" başlıklı Tebliğden alıntı;
(COM(96)67final)

* http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/index_en.htm

Yasal çerçeve

- **AT Antlaşması (Amsterdam Antlaşması) Madde 2:** Kadın ve erkekler arasında eşitliğin teşvik edilmesi Avrupa Topluluğunun temel bir görevidir.
- **AT Antlaşması (Amsterdam Antlaşması) Madde 3:** Topluluk tüm faaliyetlerinde kadın ve erkekler arasında eşitsizliklerin ortadan kaldırılması ve eşitliğin teşvik edilmesini amaçlayacaktır.
- **Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı Madde 23 (1):** İstihdam, iş ve ücret konuları da dahil olmak üzere tüm alanlarda kadın ve erkekler arasında eşitliğin sağlanması zorunludur.

Komisyonun yöntemi

- Çift yönlü yaklaşım = toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesi + konuya özgü eylemler
- Toplumsal cinsiyet etki analizi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin kanıtlanması
- Tüm Komisyon hizmetlerinin harekete geçirilmesi
- Sorumlulukların tabana yayılması
- Kilit personelin eğitimi ve bilinçlendirilmesi
- Cinsiyete göre izleme, kıyaslama, veri ve istatistik dökümü
- Yapılar:
 - Eşit Fırsatlar Komiserler Grubu (Group of Commissioners on Equal Opportunities)
 - Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Hizmet İçi Grup (Inter-service Group on Gender Equality)
 - Kadın ve Erkeklerle Eşit Fırsatlarla İlgili Danışma Komitesi (Advisory Committee on Equal Opportunities for women and men)

Araçlar

- Topluluğun Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çerçeve Stratejisi (2001—2005) (COM(2000)335 final)
Community Framework Strategy on Gender Equality (2001-2005)
- Çerçeve Stratejisi ile ilgili Yıllık Çalışma Programları
Annual Work Programmes of the Framework Strategy
- Toplumsal cinsiyet etki analizi kılavuzu; PDF formatında
Guide to gender impact assessment
- Kadın ve erkeklere eşit fırsatlar sağlanması ilkesinin Yapısal Fon program ve projelerine dahil edilmesi; Yapısal Fonlar için Çalışma Belgesi 2000-2006
Mainstreaming equal opportunities for women and men in Structural Fund programmes and projects
http://info regio.cec.eu.int/wbdoc/docoffic/working/mains_en.htm

Toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının ana plan ve programlara dahil edilmesiyle ilgili uygulamalar

- Kurum dışı çalışmalar

Haberler ve Belgeler

- Kadın ve erkekler arasında eşitlikle ilgili rapor, 2004 (COM(2004)115) (Report on equality between women and men, 2004 - (COM(2004)115))

- ASF'de toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin ana plan ve programlara yerleştirilmesiyle ilgili uzmanlar toplantısı konuşmaları (Speech on Expert Meeting on Gender Mainstreaming in the ESF)
- Gelecekteki Üye Ülkeler için Ortak İçerme Belgesinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikalarının Ana Plan ve Programlara Yerleştirilmesi: Uygulama Rehberi ([Gender mainstreaming in the Joint Inclusion Memoranda for future Member States - practical guide](#))
Sosyal Dışlamayla Mücadelenin Hedefleri ([Objectives in the fight against social inclusion - 2003](#))
Ortak İçerme Belgesinin Çerçevesi ([Outline of the Joint Inclusion Memoranda \(JIM\)](#))
- Komisyon tarafından hazırlanarak Avrupa Konseyine ve Avrupa Parlamentosuna sunulan Tebliğ: Topluluk Kalkınma İşbirliğine toplumsal cinsiyet eşitliği programlarının dahil edilmesine yönelik eylem programı (Communication from the Commission to the Council and the European Parliament - Programme of Action for the mainstreaming of gender equality in Community Development Co-operation) [COM\(2001\)295 final](#)
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Sosyal Güvenlik konusunda gayri resmi Bakanlar Toplantısı (Informal meeting of Ministers for Gender Equality and Social Security) (23/01/01)
http://eu2001.se/eu2001/news/news_read.asp?InformationID=11130
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinden Sorumlu Bakanlar Toplantısı – Paris ([Conference of Ministers in charge of gender equality in Paris](#)) (27/10/00)
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Bölgesel Kalkınma Konferansı ([Conference on Gender equality and regional development](#)) (17/10/00)
- Helsinki Bakanlar Toplantısı: "Toplumsal cinsiyet eşitliği ve istihdam politikası" ([Ministerial Conference in Helsinki: "Gender Equality and employment policy"](#)) (25/10/99)
- Çalışma: [Mecanismes et indicateurs de suivi du Mainstreaming](#) (10/99) PDF formatında
- Helsinki Bakanlar Toplantısı: "Toplumsal cinsiyet eşitliği ve istihdam politikası" [Ministerial Conference in Helsinki: "Gender Equality and employment policy"](#) (25/10/99)
- Toplumsal cinsiyet politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesi konusunda Avrupa Parlamentosu oturumu ([European Parliament hearing on gender mainstreaming](#)) (30/4/99)
- Toplumsal cinsiyet politikalarının ana plan ve programlara yerleştirilmesi ([Gender mainstreaming](#)) - Pádraig Flynn'in Avrupa Parlamentosu Kadın Hakları Komitesinde yaptığı konuşma (8/3/99)
- Toplumsal cinsiyet etki analizi rehberi (Guide to gender impact assessment)
- "Kadın ve erkeklere eşit fırsatların sağlanmasına yönelik ilkenin Topluluğun tüm politika ve faaliyetlerine yerleştirilmesi" başlıklı Tebliğin takibi için Komisyon tarafından hazırlanan İlerleme Raporu (Progress report from the Commission on the follow-up of the Communication: "Incorporating equal opportunities for women and men into all Community policies and activities") (COM(98)122final)
- "Kadın ve erkeklere eşit fırsatların sağlanmasına yönelik ilkenin Topluluğun tüm politika ve faaliyetlerine yerleştirilmesi" başlıklı Tebliğ (Communication: "Incorporating equal opportunities for women and men into all Community policies and activities") (COM(96)67final)
- [SCADplus](#) eşit fırsatlar ilkesinin Topluluk politikalarına dahil edilmesiyle ilgili web sayfası /scadplus/leg/en/cha/c10921.htm

Bağlantılar

- Komisyonun ortak örgütleri ([Partner organisations](#)) – Toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin ana plan ve programlara yerleştirilmesi
- Avrupa Konseyi (Council of Europe) <http://www.coe.int/>

- Kadın ve erkekler arasında eşitlik (Equality between women and men) <http://www.humanrights.coe.int/equality/>
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İlkesinin Ana Plan ve Programlara Yerleştirilmesi Konusunda Bakanlar Komitesinin Tavsiye Kararı (Committee of Ministers' Recommendation on Gender Mainstreaming):
<http://www.coe.fr/cm/ta/rec/1998/98r14.htm> İngilizce
<http://www.coe.fr/cm/ta/rec/1998/f98r14.htm> Fransızca
- OECD <http://www.oecd.int/>
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği konusunda Çalışma Ortağı (Working Party on Gender) Equality <http://www.oecd.org/dac/Gender/index.htm>
Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İyileştirilmesi konusunda Rehber (Tipsheets for Improving Gender Equality) <http://www.oecd.org/dac/Gender/htm/tipsheets.htm>
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İlkesinin IOM'a dahil edilmesi (Gender mainstreaming in the IOM) http://www.iom.int/iom/Mandate_and_Structure/entry.htm
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İlkesinin Dahil Edilmesi Konusunda UNIFEM deneyimi (UNIFEM's Experiences In Mainstreaming For Gender Equality):
http://www.unifem.undp.org/pap_main.htm
- UNDP
 - Toplumsal Cinsiyet İlkesinin Yerleştirilmesiyle İlgili Eylemlere Uygulanmak Üzere Önerilen Kontrol Listesi (Suggestive Checklist of Actions for Gender Mainstreaming): <http://www.undp.org.in/report/gstrat/strat-11.html>
 - Toplumsal Cinsiyet İlkesinin Yerleştirilmesiyle İlgili UNDP Kaynakları, Toplumsal Cinsiyet Kaynakları Veri Tabanı (UNDP Gender Mainstreaming Training Resources, Database of Gender Training Resources):
<http://192.124.42.15/gender/capacity/gmresource.html>
 - Politikaları Uygulamaya Geçirmek: UNDP Hindistan için Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yerleştirilmesine Yönelik Strateji (Moving from Policy to Practice: A Gender Mainstreaming Strategy for UNDP India):
<http://www.undp.org.in/REPORT/Gstrat/Default.htm>
 - UNDP Fiji'nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile ilgili sayfaları (The Gender Pages of UNDP in Fiji): <http://www.fiji-gov.apdip.net/gender/Coun&Reg.htm>
 - Kalkınmada Toplumsal Cinsiyet: Toplumsal Cinsiyet Analizi ve Eşitlik İlkesinin Yerleştirilmesiyle İlgili Araçlar (Gender in Development: [Tools for Gender Analysis and Mainstreaming](#))
- USAID'in Toplumsal Cinsiyet Stratejisi: <http://www.genderreach.com/default2.htm>
- Dünya Bankası Borçlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İlkesinin Yerleştirilmesi (Mainstreaming Gender in World Bank Lending): <http://www.worldbank.org/gender/>
- IOM'da Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yerleştirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Konularında IOM Stratejisi (Gender mainstreaming in IOM: IOM's Policy on Gender Issues):
http://www.iom.ch/iom/Mandate_and_Structure/IOM_Policy_Gendr_Issu.html
- Dünya Sağlık Örgütünde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İlkesinin Yerleştirilmesi (Gender mainstreaming at WHO): <http://www.who.int/frh-whd/GandH/mainstre.htm>
- Sağlık araştırmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğine yer veren bir gündemin oluşturulması (Mainstreaming a gender-sensitive agenda in health research):
<http://www.globalforumhealth.ch/docs/Forum3doc951.htm>
- İnsanlar için Su: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İlkesi Bakış Açısının Yerleştirilmesi (Water for People: Mainstreaming a Gender Equality Perspective):
<http://www.wsscc.org/vision21/docs/doc10.html>
- Dünya Gıda Örgütünde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yerleştirilmesi için Kapasite İnşası (Capacity Building for Gender Mainstreaming in FAO):
<http://193.43.36.7/Gender/static/gendtra1.htm>
- ICA Global Kadın Komitesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yerleştirilmesiyle İlgili Slayt Gösterisi (ICA Global Women's Committee - Slide show on Gender Mainstreaming):
<http://www.coop.org/women/conference/quebec1999/ica-europe/sld002.htm>

- Toplumsal Cinsiyet Kıyas ve Yerleştirme Projesi (Gender Benchmarking and Mainstreaming Project): <http://www.gbmp.com/htm/welc.htm>
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yerleştirilmesi için Etkili Yerel Ortaklıklar (Effective Local Partnerships for Gender Mainstreaming): <http://www.4thapelp.com/index.htm>
- Arcidonna: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yerleştirilmesiyle İlgili Reçete (Arcidonna: Recipes for Mainstreaming): <http://www.infcom.it/arcidonna/mainstreaming/>
- İskoçya Bakanlığı <http://www.scottishsecretary.gov.uk/> Eşit Fırsatlar İlkesinin Yerleştirilmesi (Mainstreaming Equal Opportunities): <http://www.scotland.gov.uk/government/devolution/meo-05.asp>
- Österreichisches Bundesministerium für soziale Sicherheit und Generationen : <http://www.bmsg.gv.at/> Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İlkesinin Yerleştirilmesi: http://www.bmsg.gv.at/bmsg/relaunch/frauen/content/gendern_kurz.htm
- İsveç’de toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin yerleştirilmesi (Gender mainstreaming in Sweden) http://www.naring.regeringen.se/pressinfo/faktablad/PDF/n2001_031e.pdf
- DIGMA: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İlkesinin Yerleştirilmesiyle İlgili Araçlar Veri Tabanı (DIGMA: Database of Instruments for Gender Mainstreaming): <http://www.destin.be/cgi-bin/amit/cgint.exe/891-386?9&1000=1&ULANG=EN>
- GeM Koordinationsstelle für Gender Mainstreaming im ESF (Austria) <http://www.gem.or.at/de/index.htm>
- Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (Deutschland): Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İlkesinin Yerleştirilmesi: <http://www.gender-mainstreaming.net>

**T.C. Başbakanlık
Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü**

www.kssgm.gov.tr

AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATININ ÜSTLENİLMESİNE İLİŞKİN ULUSAL PROGRAMDA TÜRKİYE’NİN KADIN ERKEK EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASINA YÖNELİK TAAHHÜTLERİ

Türkiye, Avrupa Birliği uyum sürecine yönelik olarak 2005 yılı sonuna kadar yapacağı çalışmaları, 24 Temmuz 2003 tarihinde uygulanmaya başlanan “Türkiye Cumhuriyeti AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Programı”nda <http://www.abgs.gov.tr/up2003/up.htm> belirlemiştir. 2005 yılı sonuna kadar kadın Erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik taahhütler anılan Programın ikinci bölümü (Siyasi Kriterler) ile 13. Bölümü (Sosyal Politika ve İstihdam)’da yer almaktadır. Ulusal Program’ın Siyasi Kriterler (Bölüm II) Tüm Bireylerin, Ayrım yapılmaksızın Tüm Temel Hak ve Özgürlüklerin Tam Olarak Yararlandırılmasından söz edilen 7. kısmında “ Kadın – erkek eşitliğinin özellikle uygulamada sağlanması bir öncelik alanı olacaktır” ibaresi yer almaktadır.

Kadın – erkek eşitliği ve ayrımcılığın önlenmesi başlıkları Ulusal Programın Sosyal Politika ve İstihdam (13. Bölüm)’ündedir. 2004 yılının üçüncü çeyreğine ve 2005 yılı sonuna kadar uyum sağlanması gereken AB mevzuatı, 13.1.4, 13.1.5 alt bölümlerinde yer almış, uyumu sağlayacak sorumlu kuruluş olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü belirlenmiştir.

Genel Müdürlük ülkemizde doğum izinleri hakkını tanıyan yasaların, AB mevzuatına uyumunda (Ulusal Program, Bölüm 13.1.4- 5,6) sorumlu kuruluş olarak yer almaktadır. Ulusal Programın hayata geçirilmesi için yapılması gerekenler bölümünde (Ulusal Program

sf:501) Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğünün kurumsal yasal temelini güçlendirilmesinin 2004 yılında gerçekleştirileceği yer almaktadır.